# PANEGYRICVS
## SANCTISS. DOMINO NOSTRO
# CLEMENTI PAPÆ X.
## DICTVS

SIquis vnquam Pontifex documento mortalibus fuit Summum Pontificatum à Deo conferri, is tu ſanè fuiſti CLEMENS Optime Maxime, non modo præter opinionem alienam inexpectatus, ſed etiam contra proprij ſententiam animi inuitus electus. Nihil in tua creatione ſtudio partium datum, vbi Dei partes fuerunt, & induſtriam prouidentia, ſuffragia Spiritus Sancti afflatus anteuertit. Spirauit hic, vbi voluit. Traxit ſecum mentes, quò vaderent neſcias, ſed vocatas, & arcanæ voci obaudientes: de qua nefas eſſet ambigere. Priùs audierunt intus, quod foris per ora ſonuit, & illa tui declaratio Oraculum exti-



1148 ...

titit. Vix dum creatus Cardinalis Collegij limen attigeras, cũ in adyta compulſus, Sancta Sanctorum penetraſti, & euaſiſti Sanctiſſimus. Rapi te vidiſti repugnantem eò, quò cæteri aſcendunt volũtarij: paſſus es violentiam, vbi alij lubentes ſederunt. Euectus es ad culmen nullo veſtigio ambitionis relicto cui ne ambiendi quidem tempus fuit; imò nec locus cogitãdi de dignitate, quam præcipere vix poteras animo recèns Purpuratus. Itaque candidatus eſſe non potuiſti, cùm te Purpura non anteceſſerit; eiuſmodi quippe ea dignitas eſt, vt nemo illius cãdidatus eſſe poſſit, quin ante ſit Purpuratus: quaſi eam antecedere debeat modeſtus pudor, nec niſi pudibundis obueniat. At tu Clemens non pudibundi tantùm more, ſed etiam moribundi ad faſtigium ferebare: nec tam ferebaris ad culmen, quàm efferebaris ad Tumulum. Illum tu honorum cumulum, tumulum putabas. Luxiſti te quaſi mortuum in feretro, cùm luxiſti in Cathedra Pontificia. Parentaſti tibi Parens omnium conſtitutus. Flens, &

ge-

gemens reſtitiſti ducentibus, & communi gaudio illacrymaſti:nec ille erat vagitus naſcentis, ſed fletus Chriſto commorientis. Sũma illa dies, & propter ſupremum honorem tibi collatum,&iterum ſumma,propter ſupremũ dolorem de eo ſuſceptum videbatur. Flebas in Petri Cathedra, quòd Chriſtũ indueres,cùm Petrus antea fleuiſſet,quòd exueret;ſeu tu pecaſſes accipiẽdo, quod ille deliquerat relinquendo. Verùm cũ tu illo fletu indignum te,ac ineptum ad munus Petri obeundũ fatebaris,tunc te Deus dignum,atque aptum ad illud adminiſtrandum eſſe teſtabatur:nam dum mare lacrymarum effunderes, Petrum te in mari eſſe declarabat, & Piſcatorem in eodem te acturum ſignificabat. Nec deerant retia ad piſcandũ; nam dũ præcordia diluta per lacrymas effundebas, amoris retia, & charitatis vincula iaciebas, vt homines piſcareris. Neceſſe tamen fuit lacrymis abſtinere,ne videretur iniuria fieri Deo imperanti. Ploraſti donec cõſtitit te dolentem, & inuitũ duci; cæterùm non licuit vltra plorãdo tendere, cùm Dei volũtas per-

ſpecta iam eſſet, ac explorata. Viſa eſt ambitio quædam tui in Cathedram tranſijſſe. Nouo miraculo effeciſti, vt honor hominis eſſet candidatus: ille prehendebat deprecantem, ille tenebat fugientem, ac te frui volebat, nec elabi patiebatur. Ceſſiſti tandem, & conſenſiſti. Obediſti vt imperares. Ad ſummi culmen Imperij certus obedientia gradus fuit. Quanto plauſu tuus eſt exceptus aſſenſus! Communia priuatum tuum votum expetebant, & expectabant ſuffragia. Omnium ſumma in eo erat. Publica elicuerat à voluntarijs tua virtus; tuum ab inuito, qui te dignum negares, extorquendum multorum vi fuit. Singularis illa prærogatiua Pontificiæ electionis illa eſt, quòd in alijs ſatis ſit eligi dignum, in hac neceſſe ſit eligi digniſſimum ex digniſſimis, cuiuſmodi ſunt Cardinales, atque adeo digniſſimis digniorem. Talem te ipſi iudicarunt. Hoc argumentū probat electionem à Deo eſſe, quòd qui erant digniſſimi, quem elegerunt ſibi præferendo incomparabilem

re-

rediddertint. Et quotus quiſque eſt qui alterum ſeſe digniorem putet, cùm ſit ipſe digniſſimus? Hoc tu cæteris mirabilior, quòd cum omnes te dignitate præcurrerent, ceſſeruntvirtutibus, quarum in te tantus concurſus fuit, vt nemo tecùm auderet concurrere. Imo ne locus quidem concurrendi datus eſt, cum tu ante curſum in meta conſtitiſſes, & culmen obtinuiſſes, nullis honorum gradibus, ſed cumulo meritorũ. De nomine conſultus CLEMENTEM appellari te velle dixiſti, vt recèns defuncti Clementis memoriam renouares, & grati erga eũ animi ſpecimen præberes, illumque viuum, quo ad fieri poſſet, præſtares: vt in locum defuncti ſuccederes, quem in te ſuſcitares: commutaturus cum eo, ſi liceret, vitam, cuius nomine tuum mutabas. Et quamquam iuſta electio tua eſſet, Clementi tamen eã aſſignare viſus es velle, cum CLEMENTIS nomen aſſumpſiſti. DECIMVS iure optimo futurus, quòd hic numerus magnum perfectionis pondus

no-

mini afferebat. Ecquis ignorat dignitatē Pōtificiam eſſe piſcatoriam,& maritimam,& in mari decimū numero fluctum nono poſteriorem, eſſe maximum; propterea dictū Decumanum. Hic fluctus abſoluit numerū aliorum fluctuum, eſtque omnibus numeris abſolutus. MIRABILES ELATIONES MARIS Pontificij: MIRABILIS IN ALTIS DOMINVS. Elationis fluctus Pontifices eſſe conſtat: hi efferuntur, ac pertingunt aſtra, eo mirabiles, quòd Superis committuntur, & Vicarij Chriſti effecti cū eo vices partiuntur. In his omnibus ALTIS mirabilis Dominus, ſed in hoc DECIMO mirabilior, quòd hic altior eſt, & elatior, non quò deſpiciat reliquos, ſed quò ſuſpiciatur ab ōnibus. Itaque nomen Alterij depoſuit gentilitium Familiæ, quod, Italicè tumorem quendam, faſtumque ſonabat, & illud clementia inuoluit, & macerauit ad humanitatem. Retinuit tamen CLEMENS clementem ſignificationem nominis ALTERIVS, ideſt, non ſui proprij cōmodi, ſed alterius, vt non ſui natus ſit cauſa, ſed alterius cuiuſcumq; vt quicumq;

ve

velit tua vti operá, eam tuo à te iure, quòd ſis alterius iuris, non tui poſſit exigere, eamq; tu negare non poſſis. Igitur alterum te in altero quæſiuiſti ex tuis, qui ALTERIVS eſſet vice tui: is eſt Eminentiſſim. Cardinalis Princeps ALTERIVS, quem tuæ menti brachium addidiſti, qui bono Reipublicæ cõſuleret, ſeque totum ei impenderet, vt nihil ſuum retineat, & omnia in cõmune conferat, & ſua deſtituat, quaſi ſint alterius non propria, quo ille in dies magis ſit tuus, cùm à ſuis eſt alienior, & propior alienis. Ille demũ propriè Pater, & Paſtor, & Princeps, qui totum ſe donat alijs: ac nihil ſibi ſumit præter laborem. Id iam olim præſtiterãt Maiores tui, celeberrimi Heroes, domi clari, foris admirãdi, quorum fumoſæ imagines Aſtra gentilia venerabili antiquitate inuoluunt: generoſis inter Gotthica ſtemmata accenſis ignib⁹, quos Ottho Primus Imperator, & Magnus halitu ſuo Regio ad gloriã Germanici, & Italici nominis excitauit, & vertit in Sydera, quibus Auguſta Diademata ſcintillarũt. Altius tamen Imperatorio culmine il-

illud faſtigium fuit, quod Romæ in Capite Orbis ſupra Capitolinum Cliuum eminuit, cùm Stephanus Octauus gentilis tuus in Summi Pontificatus apice conſtitutus vicem Dei gerens, viciniam Superum ſenſit, & innocentem animam ſpiritus Sancti afflatibus inhalauit. Auxerunt Sanguinea paludamenta purpurata Conchylia, roris cæleſtis gemmea germina, obryzo nobilitatis auro incluſa, quæ iuſtos Alterij maris tumores glorioſè inflarunt, & pretioſa familiæ tuæ monilia formarũt. Illi: Petrus, Victorius, Cornelius, Ioannes Baptiſta Cardinales, qui Eccleſiæ Cardines, Oſtium tibi venturo apertum iri portendebant, per quod ingreſſus ad Petri ſolium gradereris, & Claues Cæli, & Terræ occupares. Hunc tibi Clemens locum alter alteri ſuccedendo præparabat, donec tu opportunè adueniſſes omnium numeros impleturus, & honorum cumulum adepturus. Prouiſum tamen eſt à Deo, vt per gradus ad culmen cùm euolare poſſes,

pau-

paulatim incederes, ne quod meritorum præmium erat, fortunæ beneficium videretur: ac vt nobis à te impreſſa extarent veſtigia, quæ indagata ad omnem nos virtutem erudirent. Primum in Polonia impreſſiſti iuuenis, Lancellotum ſecutus Nuntium, teque Angelum Angelo vltra neceſſitudinem ſanguinis addidiſti, animo, quàm corpore coniunctior. Tam illud feliciter munus geſſiſti, vt dignus Epiſcopatu viderere. Igitur Camertum creatus Epiſcopus. Quos vt regeres, Patriam reliquiſti: Domo ampliſſima caruiſti: Romanis delicijs renunciaſti: ſuppoſuiſti humeros oneri, ouium memor, tui oblitus, nullam paſſus errare, nullam indigere. Cùmque abundares virtutibus, anguſta illa viſa eſt Vrbano Pontifici Optimo, & Paſtori vigilantiſſimo pro earum magnitudine Prouincia. Quare Marchiæ ab eo Præfectus, latiùs per Picenum in apice gloriæ lucem tuam effudiſti, quæ tanta fuit, vt obumbranda feliciter Laureto

illo Virgineo videretur. Nidulata inter lauros Picenas Columba, monuit INNOCENTIVM DECIMVM PONTIFICEM vt Alterium Neapolim Nuntium mitteret, Oliuam opportunè roſtro præferentem, quaſi futuros illos ſeditionum motus, & pernicialium armorum tumultus, qui in eo Regno acciderunt, præuideret: in quibus ille ita ſe geſſit, vt è Nuntio in Angelum pacis verſus factiones ſuſtulerit, arma compreſſerit, & bellicas tempeſtates infuſa luce prudentiæ ſerenaret. Itaque Romam rediens à Sacroſanto Cardinalium Collegio dum Sedes vacaret, ne quid in eo vacuum honoris eſſet, Prælatura decoratus, & Mutinam ire iuſſus, vt exurgentes in eo ſtatu armorum irruptiones compeſceret, & iniectu Romanæ Togæ inuaſiones bellicas partim auerteret, ne ingruerent: partim, ne ſerperent, propulſaret. Nouit Alexandri, quæ tum Romæ lucebat, Stella, ſenorum ſyderum Alterij lumen: illa prouocauit, & in Sancti Officij firmamen-

mento lucere voluit, cuius Alterium Conſultorem creauit. Tanta enim erat in eo lux conſilij, vt ſplendorem tot in illo præclariſſimo Tribunali collucentium ſyderum augere poſſet. Facile eſt in obſcuro lucere; at in Meridie radiare vnius Solis eſt, qualem Alterius præſeferebat, & lucendo probabat. Vbique ingentem ſe Virum geſſerat; ſed in arduo, & difficili munere gerendo, nimirum à Secretis Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium Heroem geſſit. Nullum Romæ laborioſius, nullum impeditius, nullum negotioſius Tribunal eſt propter grauitatem, multitudinem, difficultatemque cauſarum eò concurrentium, quæ cùm ad Vniuerſæ Eccleſiæ Principes, & religioſos Ordines pertineant, multiplicem, & difficilem tractationem reddunt. Secretarij partes ſunt ſuſcipere, recognoſcere, diuidere, in ordinem redigere, & Patribus ſingulatim proponere, quod certè faſtidioſiſſimum, & difficillimum eſſe vide-

tur. Deinde fores Domus, & aures Domini patere ſemper omnibus vndecumque venientibus debent. Magna certe opus eſt longanimitate, & patientia. Deinde quantus eſt labor in expoſitione cauſarum, in conſideratione iurium, in expeditione negotiorum? vt dictu difficile, nedum factu ſit. Ita ſe tamen in hoc munere geſſit Alterius, vt partes diligentis, & fidi Secretarij impleret, ac nihil omninò præteriret eorum, quæ ad fidem, diligentiam, induſtriam, integritatem pertinerent. Idque eò magis mirandum, quòd diu eo munere functus eſt, tanta apud omnes commendatione, vt cùm illius adminiſtratio inuidiam parere ſoleat, ea tamen illi gratiam conciliarit. Patientia, & claritudine viri motus Clemens Pontifex IX. eum inde abſtractum in Palatium tranſtulit, & Cubiliarcham ſuum [Magiſtrum Cameræ vocant] creauit, & illuſtrem aditum ad Purpuram fecit: quam ei morti iam vicinus afflatu quodam æternitatis incita-

tus

tus contulit, vt eum ornare, ac præparare ad Pontificatum videretur. Nec alius poſt obitum Clementis Noni Pontifex potuit, niſi CLEMENS DECIMVS Eccleſiam optimo Parente orbatam recreare, quem ipſe, & indole, & moribus indiſcreta ſimilitudine referebat. Et verò iam pridem te CLEMENS Optime Maxime Principis Vrbis Romæ fortuna vocabat, & Capitolium, cui vicinus eras, cerebrum ſuo in te capiti deſiderabat. Clypeus ille tuus Gentilitius ſenis ſcintillabat Syderibus, quibus duodenæ ancillarentur Ancilia. Iam tum videbantur illa fauſtis ſplendoribus in Vrbe dominari, & quendam veluti Senionem, ſed Aſtrorum, non Aſtragalorum feliciſſimum præſeferre, extra Canem, intra Leonem iubatum radijs, & radiatum iubis ad Orbis Imperium comparatum. Felix Vrbi omen: Stellæ ſex numero. Quinque ſunt Chriſti Seruatoris vulnera: pœnarum

hic

hic numerus habetur index. Sex Stellæ contrà fortunatum numerum exhibent: ad gloriam pertinet iuſtus, firmus, & conſtans. O miram CLEMENTIS DECIMI felicitatem! Reſpondet plagis quinis Stellis ſenis: illuſtrat plagas, & addit gloriam additamento Syderis. Gloriatur Lupa Romana tot Aſtris, & irridet Vrſas Cæleſtes. Hæ duæ Stellis contentæ, Stellæ ipſæ: Lupa ſex illuſtrata vltra Stellam eminet, & coruſcat. In hoc ſenario fundata Roma, Ciuitatem illam ſupremam, quæ apud Superos eſt, Hieruſalem prouocat ad certamen immortalitatis. Hæc in quadro poſita eſt: illa in ſenario perfectiùs conſtituta. Nunquam Roma clariùs ſplenduit, nec latiùs micuit. CLEMENTIS Aſtra vltra ſortem Aſtrorum alia pepererunt. Quem latet Aſtra eſſe infæcunda, & lucem illam prole carere? lucent ſolitariè de nocte, & quaſi ſterilitatis pudeat, diem non ferũt: erubeſcunt quippe, & tenebris ſe inuoluũt pudibũdæ: diurnæ Lucis, ac Lucinæ

ex-

expertes, maſculi luminis inexpertæ: femineo Lunæ obnoxiæ. Immortalitas ſolatio eſt: ea penſatur fæcunditas: perire nequeunt, quando gignere non poſſunt. Verùm Stellæ CLEMENTIS Romæ ſuos quotidie fœtus edunt. Nuſquam plura inuenies Stellata Stemmata. Percurre Vrbem, & ſtellantem videbis. In CLEMENTIS ſinu Stellæ naſcuntur, & quidem à Sole extra noctem: nec ab eo occultantur, extinguuntur ue; imo conduntur, ac extant, & Soli Clementiſſimo collucent. Ciues: alienigenæ: vrbani: peregrini radiantur, fortunantur. Nemo alibi ſine crimine viuit, nemo Romæ ſub CLEMENTE DECIMO ſine lumine viuit: adeò vt ſi ego ipſe Panegyriſtes Syderis inſcius, felicitatis ignarus, qui nullum vnquam Aſtrũ in Cælo vidi, hoc tuo tempore Romæ fuiſſem, ſperare poſſem aliquem benignum afflatum Syderum tuorum, ſi eius capax eſſem. Verùm tam induruit fortuna mea, vt à nullo vel Clementiſſimo affluxu Aſtro-

rum

rum poſſit emolliri; nempe intra Mundum viuo, ſed extra Cælum, nec ad me attinent Sphæræ illæ Cæleſtes, quarum nihil ſentio præter volubilitatem. Redeo ad te CLEMENS Optime Maxime. Cum te video ex illo Capitolino apice diſpenſantem Tiaras, Trabeas, Lemniſcos, Purpuras, eius mihi, cuius es Vicarius in mentem venit, qui inter ſeptem candelabra, Stellas ſeptem, ideſt plu-
*Apocal. 1* rimas, in manu habebat ſeminantis more, quaſi eas vbique ſpargeret ad fructus vberrimos ferendos. Tu primus Stellas frugiferas protuliſti, & annonam ſyderam inuexiſti. Sterile Cælum fœcundum reddidiſti. Tuta eſt te Principe annona Reipublicæ, qui diſpenſas in culturam ſydera. Auſa eſt ſub te fames tentare Vrbem, huic malo à prima ſui molitione aſſuetam: ſed deterrita Stellarum affluxu tuarum à limine reſiliuit, & fugit. Omnia ſunt Romæ Ciuibus cara, te Principe, præter annonam. Cuncta efficis nobilia: ſola annona

vi-

vilis eſt. Nec Stellæ tuæ Domi ſunt fixæ,& affixæ Vrbi: errant peregrinando per totum Orbem Catholicum, inſtar Planetarum ſine errore vagantiũ, & benignos influxus vbique diſpenſantium. Miraculo dandũ, quòd in eodem conſiſtens loco, in omnes partes beneficia diſpertis. Verè ſcintillant Stellæ tuæ, quòd ſcintillas ex ſe deciduæ lucis emittunt, vt illuſtrent, & foueant ſubiectos; nec trepidare quiſquam videat, cùm bene faciunt, ſed exultare, ac tripudiare. Timere videntur illæ, ne donando, quicquã ammittant de proprio. Tuæ gaudent cùm donant de ſuo, quòd propriũ putant, quod alijs donant. Imitaris Solem, qui lucem impartiendo creſcit, lucendo etiã luce aliena, quæ in eundem redeundo pelagus eum lucidũ eſſe teſtatur, à quo manarunt fulgida, & ad quem reuertuntur. Et verò quot tu, & quã præclara Patrũ lumina in Purpureo illo Cardinaliũ Cælo Creaſti! vt videatur Diuina prouidentia breui tibi tempore locũ aperuiſſe creãdi quãplurimos, quòd tu eligeres lucidiſſimos. ¶ Qui

Qui & quam ſplendidi à te Nuncij ad Chriſtiani Orbis Principes miſſi? quos qui videt expreſſam in ijs Angelorum imagines intuetur; & qui vices gerunt Angelorum, Dei te Vicarium atteſtantur. Iam verò is tibi obtigit Cardinalis Nepos, Princeps Vrbis futurus, qui alter ſit ALTERIVS ad genium compoſitus tuum, idea prudentiæ, norma iuſtitiæ, exemplar virtutis, Vrbis deliciæ, Populi amor. Eum tibi Datarium prouidiſti, qui cùm ſacris gratijs ſit diſtribuendis præpoſitus, nihil gratiæ dat, ſed omnia meritis aſſignat. Verè Carpignacarum pignus tui, vltra ſuas, quas diſpertit gratias, gratioſus, quem carpere poſſit nemo propter morum ſuauitatem. Ex his reliquos Purpuratos diſcat, qui volet. Vna omnibus mens, vnum conſilium, vnum inſtitutum: rectè adminiſtrare, ſtrenuè tueri, latè propagare Eccleſiam. Quod priſca Roma facere armis ſolita: Imperium extendere, id ſuo tempore CLEMENS doctrina facit: Chriſti fidem diffundere,

&

& Regnum Chriſti proferre. Eò totus Senatus Purpureus ſuas cogitationes, curaſq; intendit, à Magna Clementis anima impulſus: in quem Senatũ ſi Cyneas ille Pyrrhi Legatus incidiſſet, non ex Regibus, cũ vti Romanum, ſed ex Paſtoribus conſtare dixiſſet, qui non regunt, vt imperent, ſed vt conſulant, paſcunt. Emendauit hic Senatus vitia Romani antiqui. Illi qui more Regum adminiſtrabant Rempublicam, ſæpè inter ſe de Imperio certarunt, & Ciuilibus bellis lacerarunt Rempublicam: diſcordes animis, armiſque; hi quia Paſtorum inſtar Greges ſuos paſcunt, numquam inter ſe diſſentiunt: ſumma eorum eſt concordia eodem animantur ſpiritu, vni adhærent Capiti: vnde fit, vt nequeant diuidi, & certare mutuò, cùm ſint membra eiuſdem Corporis, & eodem animatu agitentur, quæ in vnum Corpus coaleſcunt. Qui ſolitarios aſpiciat, Principes putet: qui congregatos, Fratres exiſtimet. Romana Curia ſpeciem Cænaculi exhibet. Di-

uerſæ ſunt loquentium linguæ, ſed vnus conſiliantium ſenſus. Sedet ſuper capita ignea lingua, quæ ad cerebrum vſque penetrans, & in ora deſcendens harmoniam reddit ſententiarum: quas arcano Fidei pulſu, dum corda, ceu chordas percurrit ac percutit Spiritus, elicit ad concordiam. Hinc totius Orbis Chriſtiani adminiſtratio pendet. Hac intelligentiarum opera impellitur Catholicæ Cælum Reipublicæ, & motus ſuos peragit, planè Cæleſtes, ad quietem illam beatam obtinendam comparatos. Tu Clemens Superis vicinus, Dei Vicarius, halitus Diuinos ſuſcipis, & impertis Concilio Patrum, in quo deciduntur Eccleſiaſticæ Controuerſiæ, quæ ad te deciſæ redeunt, vt confirmentur, & confirmatæ vulgentur, ordine quodam luminum Angelico, vbi alij, alios illuminant quadam viciſſitudine luminoſa. Cuius fons à ſummo Luminari deſcendit, & in riuos ſplendidos deriuatur. Congregationes Cardinalium in hoc Mari Ec-

cle-

cleſiæ, non tam ſunt Aquarum, quàm Stellarum: expertes fluctuum, quòd nulla ibi ſit fluctuatio, vbi ſuffragia ſunt conſtantia: vbi nemo circumfertur vento doctrinæ, ſed in Petra ſtabili conſiſtit. Tu verò, CLEMENS Optime, loco non moueris, & Patres te immotum, & immobilem circumſiſtunt: circuis tamen Orbem doctrina, & poteſtate, quemadmodum deſcripſiſſe videtur Ioan: Apocal. 5. Thronum illum Dei cum Libro ſedentis, quem Seniores, & myſtica Animalia circumſtabant, vbi Agnus Clementiæ Symbolum, apertis Libri ſigillis edebat oracula ad omnes Eccleſiæ partes ſepteno illo numero ſignificatas, & ſeptem Romanis Montibus expreſſas pertinentia: ea ratione, vt ſeptem extarent Cornua inſignia poteſtatis, & ſeptem vibrarent oculi prouiuidentiæ indices, qui ſunt Spiritus miſſi in omnem terram.

Eo

Eo documento, vt ſtâns firmus vti Petra, totam Mundi vniuerſitatem, & Cornibus auctoritatis ventilare, & Oculis doctrinæ perluſtrare videretur. Iam verò ille Agnus, Clemens te, ò CLEMENS Pontifex, repræſentat, qui verè Petri ſucceſſor, Dei ſedes in Throno, præ te ferens Librũ Doctrinæ, cuius arcana verſa in Oracula Patribus circũſedentibus aperis, ac exponis, ut illorũ cõgregatorum interuentu in totũ Eccleſiaſticum Orbem mittantur plena dignitatis, plena veritatis. Quis enim ignoret eos in ſuis Congregationibus omnium Eccleſiarum negotia expendere, diſcutere, expedire, ac ea conficiendo, & euulgando omnes Mundi Prouincias circuire, quibus tu, CLEMENS Optime, ſeptem Spiritus, ideſt ſeptem Sancti Spiritus Dona, ab eodem accepta diſtribuis, ac impendis. Itaque ex iſto, in quo emines Throno totum Orbem peragras, & doces: Deum imitatus, qui vbique eſt per præſentiam, eſſentiam, & potentiam: tu vbique per ſcientiam, aucto-

*Apoc. 3.*

ctoritatem, doctrinam. CAPVT tuum CIRCVITVS EORVM; circuis quippe Fideles, eoſque per omnes Mundi Regiones diſperſos conſilijs, iuſtitutis, præceptis, monitis comprehendis. Vide quantum ſis Caput, vt impleas Mundum, imo & Mundi circuitus breui tui Capitis circulo concludatur. Gloriæ datum in doctis fabulis Atlanti ſuſtinere Cælum, ſuccollare Orbibus, ſuccumbere Moli Stellāti, cuius tantummodo baiulum agebat. Nam nihil ille mouebat, regebat nihil. Sphæræ alieno Intelligentiarum impulſu mouebantur: Sol, & Luna ſimul cum Orbibus rapiebantur: Aſtra intrinſeco motu trepidabant, nutibus proprijs ſcintillabant: influxus cum radijs erumpebant: vnus tantùm onus portabat Atlas, & pondus iners ſentiebat: ſub eo gemens ſudabat, & anhelabat, ceu inuitus aliena beneficia diſpenſaret. Longe aliter CLEMENS DECIMVS decimo par Cælo primi mobilis vicem gerit: omnes Chri- Pſal. 139.

ſtianæ Reipublicæ Orbes arcano motu ciet, & voluit, & ſupremæ Intelligentiæ partes obit, diſpenſat lumina, & influxus, & magnæ inſtar animæ inſinuat ſe per venas Syderum, & Planetarum, & beneficentiæ vigorem infundit, & cuncta ſpiritu, & halitu replet vitali: vt nihil viuat, nihil ſplendeat, quod ad eo non deriuetur. Agilis rotat, alacer ciet, libens regit, lubens adminiſtrat: Cælum inclinans, vt pronum ad indulgentiam reddat. Eo Atlanti ſimilis, quòd omnia impertit alijs, nihil ſibi reſeruans præter munus: eo rurſum diſſimilis, quòd in obeundo munere pondus non ſentit. Irrequietus, vigil, in omnes partes intentus excubat, & Petri Nauiculam tutam, & quietam præſtat. Olim Chriſto dormiente Petri Nauicula in medio Mari iactabatur fluctibus. Cum quieſcit Nauarchus inquies eſt Nauis: agitatur ventis: concutitur procellis, fluitat, fluctuat: illa requies vndoſum tumultum parit. Nauarchi vigilantia comprimit

ven-

ventos, compeſcit fluctus, tranquillat Mare, ſecundat curſum. Somnum cùm excutit Nauarchus eum transfert in fluctus, & dormit Mare. Numquam ſalubriùs, & feliciùs quieuit Eccleſia, quàm hoc CLEMENTE DECIMO Pontifice Nauarcho. Quod miraculo dandum. Cùm totus Orbis procellis bellorum agitatus, turbatur, commouetur, tumultuatur, Romana Eccleſia conſiſtit, quieſcit, ſilet, tranquillitate fruitur, & ſecundiſſimis vſa flatibus feliciter nauigat, & in omnes Mundi partes mirè propagatur. Dum alij bellant, ea pace Chriſtiana potitur, & beatur. Quid enim pace illa beatius? quam Chriſtus beatitatem inchoans commendauit, & iam adeptus beatitudinem renouauit. Hæc eſt ſcopus Clementis Papæ. Pacem vnus omnes Chriſtianos Principes poſcit. Rogat quæ ad pacem ſunt Hieruſalem. Angelos pacis

Nuncios ſuos, & Legatos mittit, qui pacem ſuadeant, qui diſcordiam tollant, qui bella componant; & quòd bellicoſos inuenit, & belli auidos, ad alia bella concitat ſalutaria, glorioſa, nimirum, vt in Turcam Arma conuertant: eumque communem hoſtem debellare pergāt: quem nos incauti noſtris armis armamus, noſtris viribus confirmamus, qui per noſtras ruinas triumphabundus ingreditur. Satius eſſet copijs, quas in ſe Chriſtiani Principes mutuò belligerantes paratas habent, in eum ruere, refrenare, ſugare, vincere, & poſteà inter ſe dimicare. Arcete illum hoſtem, qui veſtris proficit cladibus, eoque repulſo ad arma redite paria, & citra periculum ſummæ Chriſtianæ, cui verſutus ille inſidiatur. Occaſionem expectat, vt accisis veſtris opibus ſingulos aggrediatur: & fractos, ac diſtractos certiùs, tutiùſque conficiat. Hoc ex Arce illa vicina Superis præuidet Clemens, & ne accidat precando, monendo, ſuadendo prouidet,

ar-

ceſſu pateſcis Deus. Domi priuatus, hominem te eſſe ſcis; foris Papa, ſupra hominem eſſe te noſti. Doctus Auguſtam Perſonam, & ſumere, & reddere. Dignitatem, & auctoritatem nunquam deponis, Maieſtatem, & pompam interdum, quòd ad ſpeciem pertinet. Dignitas quippe, & Auctoritas intus hæret, & nequit ſeparari. Maieſtas, & pompa accidit, & auferri poteſt. Virtutum mirabilis in te concurſus, & ex concurſu contentio; certant de primatu in Principe Orbis inter ſe virtutes, & tenorem ſuum grata viciſſitudine ſeruant. Grauis, non durus: ſeuerus, non aſper: humanus, non facilis: dulcis, non fluxus: ſuauis, non remiſſus: blandus, non lentus: venerabilis intra amorem, amabilis intra reuerentiam, conſpicuus extra ambitionem. Aſpectu tuo omnes allicis, ſola vitia terres, in tuo vultu virtus videtur habitare. In te aſpiciat, qui videre velit pietatis imaginem. Nemo ad te accedit niſi cũ expectatione,

ne-

nemo à te recedit, niſi cum admiratione. Qui ad pedes procidunt tuos, eos non magis grauitas dignitatis, quàm pondus amoris inclinat. Volant ad eos oſculandos, ſed poſt oſcula morantur, quòd affigantur affectu. Multi ad te veniunt peregrini, ſed nemo redit alienigena, quòd amore reddis tuos, & ipſi in tuum ius lubentes tranſeunt. Ciues Romani efficiuntur, non iure Legum, ſed amoris priuilegio. Vbique imperares Clemens, ſi vbique poſſes videri. Nemo non optaret Dominum, qui ſentiret Clementem. Ex quo imperare cœpiſti, leges ſiluerunt. Tu viua Lex: expreſſa moribus, animata exemplis. Amor obſequij præſtat Officia, & omnia iura in Clementinas tranſierunt. Alij adminiſtrarunt Romanam Rempublicam, tu beaſti. Parum eſt dixiſſe

*Romanos rerum Dominos, gentemque Togatam:*

Tuo tempore, CLEMENS Optime, contigit dicere

*Romanos rerum Dominos, gentemque Beatam.*

PRO-

arma, & opes conferre promptus, ſi in Turcam Principes conſpirent Chriſtiani. Id quidem re præſtitit, cùm Poloniæ Regnum malè concors, diuiſum, diſſipatum coagmentauit, turbatum Turcarum incurſibus recreauit, ſterile, & infœcundum populationibus hoſtilibus redditum, infuſo auro Pontificio irrigauit. Interim dum nequit Ciuilia bella compeſcere, precibus vacat, & Deo quotidie litat, & incruento Sacrificio propitiat, vt velit obſtinatas mentes ab Armis auertere, & in verum hoſtem conuertere. Tollit ad Cœlum pias & lentas ob animi mærorem manus, & Moyſis inſtar, Diuinum implorat auxiliũ. Pro communi ſalute incruentam Hoſtiam in Ara mactat domi, vt foris cruenta prælia vel auertat, vel extinguat: futurus victima, ſi opus erit, ad Aras mactanda. Felix Eccleſia, ſi ille tantum apud noſtrates, quantum apud Superos poſſet: in aurea planè hoc tempus ferreum ſecula tranſijſſet. Hoc tamen ſolatio ſit tibi, CLEMENS

Optime, quòd Leo ille Belgicus, qua parte rebellis collum tuo iugo ſubtraxerat, reflexa ceruice Lupam Romanam reſpicit, pudibundus, & tumores ſecundarum olim rerum afflatu collectas grauibus contuſus ictibus deponit. Poſt Aram Petri relictam, ad Aras medijs in fluctibus inuentas, Acrocerauniјs infeliciores, illiſus miſerrimè naufragatur. Cæterùm, Clementiſſime Pater, omnes tu Pontificij tui muneris partes imples, & in hac tua exacta ætate extremum iſtum actum feliciter agis, ſupra ſortem, & vires ſenectæ, priſſci æui frugalitatem retines: nihil peregrini ſaporis in ferculis, nihil ignoti velleris in veſtitu, nihil exquiſiti condimenti in patinis, nihil ſucci delicati in poculis: nihil accerſitæ mollitudinis in lecto reperitur tuo. Simplex cibus, vulgaris habitus te delectat, niſi cùm induis Deum: tunc quippe hominem exuis, & mortalem ſpeciem deponis, & maior quàm pro humano habitu incedis, & verè aſpectu, & incef-

# PRO DEDICATORIA.

HOc ego tibi, Clemens Maxime, dicto Panegyrico, meum hoc tibi opuſculum dedico de Ritu conficiendi in Azymo, qui cùm ſacer ſit, & à Chriſto inſtitutus ad te pertinet eiuſdem Vicarium: in quo Pane facis quotidie, & facis vt eum eſſe credamus, quo omnes à Chriſto ad te vſque Pontifices ſunt vſi. Per manus quippa eum acceperunt, & ad te Pontificem tranſmiſerunt. Itaque quod ego dictis probo tu confirmas manu, & meam, dum Sacris operaris, doctrinam tradis, & Traditionem Vniuerſalis Eccleſiæ teſtaris: & virtutibus tuis Azymo veritatis, & ſinceritatis, innocentiæ, bonitatis, concordiæ charitatis, clementiæ, & integritatis teſtimonium reddis: quarum in Azymo ſpecies eſt, & ſymbolum: in te res, & idea perfectiſſima, in quam intuemur, quam admiramur, qua erudimur. Verum quia Panis Azymus ad Sacrificium ſpectat, aliquid

quid dolores ſentimus, & aliquid in te deſideramus. Dolemus quippe mortalem te eſſe, deſideramus in te immortalitatem. Mallemus, vt ſicuti Deum dignitate referes, ita & eundem immortalitate referres. Sed ne hac tu quidem parte Deo eſſes diſſimilis, mortalis eſſe debuiſti, cùm Deus homo eſſe voluerit, atque adeo mortalis fieri: itaque non poſſes eum, niſi mortalis eſſes, repræſentare; etiam in morte Diuinus. Atque hìc ego ſupplex ad tuorum pedum oſcula ruo, & per os demiſſa veſtigia imprimo cordi meo, vt vbi fõs eſt vitæ meæ, ibi tua ſit infixa æternùm memoria.

Veronæ in Conuentu S. Bernardini Prid. Kal. Octob. M.DC.LXXIII.

SANCTITATIS TVÆ
MEDIASTINVS

FRAT. FRANCISCVS A SANCTO AVGVSTINO MACEDO.

33 362457